Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

18 ноябрь 1972 йил, шанба ◆ № 71 (15.442). ◆ Баҳоси 2 тийин.

Деҳқон бўлсанг, шудгор қил! Буни яхши англаган Пахтакор районидаги «Уч қаҳрамон» совхозининг деҳқонлари пахтадан бўшаган майдонларни пешма-пеш шудгорлашяпти. Суратда (ўнгдан) совхознинг илғор тракторчиси Ахрор Асроров, Ленин ордени кавалери совхоз партия комитетининг секретари Сайдулла Синдоров ва илғор тракторчи Анатолий Қаширин ўртоқлар ҳайдалган ернинг сифатини текшириб кўришяпти.

Ж. Тўраев фотоси.

ЮБИЛЕЙГА МУНОСИБ СОВҒАЛАР

СССР 50

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИДА КЕНГАШ

14—16 ноябрда КПСС Марказий Комитетида иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетлари, КПСС ўлка, область ва округ комитетлари, шунингдек баъзи шаҳар ва район партия комитетлари умумий бўлимлари мудирларининг кенгаши бўлиб ўтди.

Кенгашда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитети секретари А. П. Кириленко, КПСС Марказий Комитети секретари И. В. Капитонов қатнашдилар.

Партия XXIV съезди қарорлари ва КПСС Марказий Комитети қарорлари муносабати билан партия комитетлари умумий бўлимларининг вазифалари тўғрисида КПСС Марказий Комитети бўлим мудири К. У. Черненконинг ва партия ҳужжатларини алмаштиришга тайёргарлик тўғрисида КПСС Марказий Комитети ташкилий-партиявий ишлар бўлими мудирининг биринчи ўринбосари Н. А. Петровичевнинг докладлари тингланди ва муҳокама қилинди.

Докладларни муҳокама қилишда бир қанча иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетлари, КПСС область, шаҳар ва округ комитетлари умумий бўлимларининг мудирлари қатнашдилар.

Кенгашда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари А. П. Кириленко нутқ сўзлади.

Деҳқон бўлсанг ШУДГОР ҚИЛ!

Республика областларида кузги шудгорлашнинг бориши тўғрисида 1972 йил 17 ноябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

Биринчи стун—областлар; иккинчи стун—ҳайдалган майдон (минг гектар ҳисобида) учинчи стун—планнинг бажарилиш проценти.

Сирдарё	124,3	46,0
Тошкент	91,3	42,0
Хоразм	4,8	40,3
ҚҚАССР	14,0	30,2
Наманган	41,8	29,1
Самарқанд	32,4	13,5
Андижон	21,2	10,9
Фарғона	13,4	9,8
Сурхондарё	9,2	6,6
Бухоро	10,5	5,8
Қашқадарё	6,6	5,0
Республика бўйича:	369,5	21,6

АБАДИЙ ДЎСТЛИК!

ЛЕНИН КОМСОМОЛИ НОМИДАГИ МОСКВА АВТОМОБИЛЬ ЗАВОДИДА СОВЕТ — БОЛГАР ДЎСТЛИГИ МИТИНГИ

Ленин Комсомоли номидаги Москва автомобиль заводи 17 ноябрь куни Болгария Халқ Республикаси ва Совет Иттифоқининг давлат байроқлари билан безатилди. Корхонанинг кўп минг кишилик коллективи Болгария Компартияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари, Болгария Халқ Республикаси Давлат Кенгашининг Раиси Тодор Живков бошчилигидаги Болгария Халқ Республикаси партия-ҳукумат делегациясини самимий ва қизғин кутиб олди.

Ўртоқ Тодор Живков ва Болгария Халқ Республикаси партия-ҳукумат делегациясининг аъзолари корхона цехларида бўлдилар, ишчилар ва инженер-техник ходимлар билан суҳбатлашдилар, автомашиналар конвейерда қандай тайёрланаётганлигини кузатдилар.

Автомобиллар синаладиган цехда кўп кишилик митинг бўлди. Митинг президиумида КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Москва шаҳар комитетининг биринчи секретари В. В. Гришин, КПСС Марказий Комитетининг секретари К. Ф. Катушев, СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари М. А. Лесечко, автомобиль саноати министри А. М. Тарасов болгар дўстлар билан бирга бўлишди.

Митингни завод партия комитетининг секретари А. К. Жидков очди. У Асбобсозлик — штампсозлик ишлаб чиқаришининг фрезерчиси В. П. Карповга сўз берди. Биз учун, деди В. П. Карпов, бугунги кун алоҳида кун бўлди. Биз энг яқин, энг азиз ва ҳурматли меҳмонларни — қардош болгар халкининг, шонли Болгария Коммунистик партиясининг вакилларини ўз заводимизда бениҳоя зўр қувонч билан табрикламоқдамиз.

Азиз болгар дўстлар, автомобиль заводидаги беш минг комсомол аъзоси номидан Сизларни табриклашдек катта бахтга муяссар бўлдим, деди митингда инженер-конструктор, комсомол аъзоси Надежда Клюева. Болгария Коммунистик партияси, унинг Марказий Комитетининг зўр сиёсий ва ташкилотчилик фаолияти туфайли, болгар халқининг бунёдкорлик меҳнати натижасида мамлакат экономикасини ва маданиятини ривожлантиришда жуда катта муваффақиятларга эришилганлигини биламиз. Бунда димитровчи комсомол аъзоларининг ва болгариядаги барча ёшларнинг ҳам катта ҳиссаси бор. Биз ёш автозаводчилар уларга қизғин салом йўллаймиз ва дўстларимизнинг буюртмаларини муддатидан аввал бажариш учун бутун кучимизни сарфлаймиз, деб ваъда берамиз. Биз қардош болгар халқига социализм қурилишида янги муваффақиятлар тилаймиз.

«Авто-Москвич» бирлашмасининг бош директори В. П. Коломниковга сўз берилади. Халқларимиз ўртасидаги бузилмас дўстликни мустаҳкамлашга баҳоли-қудрат ҳисса қўшаётганлигимиз билан биз автозаводчилар ҳам фахрланмоқдамиз. Болгар меҳнаткашлари корхонамиз маҳсулотини яхши биладилар. Москва заводи Ловеч шаҳридаги автомобиль йиғиш заводи билан яқин ҳамкорликда ишламоқда. Бу корхонадаги кўпгина болгар ишчилари ва инженерлари Ленин комсомоли номли автомобиль заводининг автомобиль йиғиш усули билан танишган ва бу соҳадаги тажрибани ўрганиб кетишган эди. Совет автомобилларига Болгариянинг Толбухин шаҳридаги «Стар» заводи ишлаб чиқараётган ва ўзини жуда яхши оқлаган аккумулятор батареялари ўрнатилмоқда.

Автозаводчилар ўртоқ Тодор Живков нутқини давомли қарсаклар билан кутиб олдилар.

Ўртоқ Тодор Живков митинг аҳлига мурожаат қилиб айтдики, Болгария Халқ Республикасининг партия-ҳукумат делегацияси Совет Иттифоқига келган дастлабки соатдан бошлабоқ бениҳоя зўр эътибор берилаётганлигини сезди. Сизларнинг ишчи коллективингиз билан бўлаётган ана шу учрашувдан фойдаланиб, бизга шу қадар илтифот кўрсатаётган москваликларга, Тбилиси аҳолисига, барча совет кишиларига самимий миннатдорчилик изҳор қилмоқчиман, деди у. Сизларнинг бу илтифотингизни биз Болгария Коммунистик партиясига, болгар халқига, бузилмас болгар — совет дўстлигига кўрсатилган илтифот деб ҳисоблаймиз.

Совет кишиларининг бу самимий қардошлик туйғулари биз учун социализм йўлида, коммунизм йўлида олиб борилаётган курашда кўрсатилаётган ишончнинг ёрқин исботидир. Сизларни ишонтириб айтаманки, болгар коммунистлари, Болгария деҳқонлар иттифоқининг аъзолари, бутун халқимиз ана шу буюк илтифот ва ишончга муносиб ишлар қиладилар. Болгарияда айтиладиганидек, ҳаво айниган дамларда ҳам, офтоб чарақлаб турган кунларда ҳам биз ҳамиша Совет Иттифоқи билан ёнма-ён бораверамиз.

Сўнгра ўртоқ Тодор Живков Халқ Болгариясининг социализм қурилишидаги муваффақиятларини батафсил гапириб берди.

Болгар — Совет дўстлиги биз учун ҳам тақдир, ҳам халқимиз орзу-умидларининг мужассамидир, деди сўнгра ўртоқ Тодор Живков. Бу дўстликнинг мезонлари кўп, бинобарин бу мезонлар мислсиз равишда кенгайиб бормоқда. Халқ ҳокимияти йиллари мобайнида биз Совет Иттифоқининг ёрдами билан қуриб олган юздан ортиқ йирик завод ва бошқа объектлар саноатнинг тегишли тармоқларидаги маҳсулотнинг 60 — 90 процентини бермоқда. Олтинчи беш йилликда биз Совет Иттифоқи ёрдамида яна қарийб 150 та йирик корхона қуряпмиз. Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашига аъзо бўлган мамлакатлар қабул қилган социалистик интеграция комплекс программасига мувофиқ кооперация, шу жумладан, автомобилсозлик соҳасидаги кооперация конкрет программаси муфассал ишлаб чиқилмоқда.

Лекин болгар — совет дўстлигининг мезони шунинг ўзигина эмас, мамлакатларимиз фан, маданият соҳаларида кенг кўламда ҳамкорлик қилмоқдалар. Бизнинг ҳамма министрликларимиз Совет Иттифоқининг министрликлари билан ҳамкорлик қилиб турибди. Бизнинг ҳамма округларимиз СССРдаги тегишли областлар билан дўст тутинган. Мен яна бир хулосани: мамлакатларимизнинг миллион-миллион кишилари қардошлик алоқалари билан маҳкам боғланганлар, деган хулосани чиқариш учун бу гапларни таъкидламоқдаман. Бу — коллективларнинг ҳам, заводларнинг ҳам, давлат органлари, жамоат ташкилотлари вакилларининг ҳам ҳамкорлигидир. Ана шуларнинг ҳаммаси Совет Иттифоқининг жаҳоншумул тарихий тажрибасидан кенгроқ фойдаланиш, сизларнинг ёрдамингиздан фойдаланиш имконини беради. Бу — бизга моддий ва маънавий бойликларни кенг кўламда барпо этиш имконини беради.

Бизнинг Марказий Комитетимиз, ҳукуматимиз ва Давлат Кенгашимиз, деди сўзини давом эттириб ўртоқ Тодор Живков Болгария Халқ Республикасини Совет Иттифоқи билан ҳар томонлама яқинлаштириш, сиёсий, иқтисодий, мафкуравий соҳаларда яқинлаштириш йўлини ўтказмоқдалар. Мана шу учрашувдан фойдаланиб, ўз тажрибаларини биз билан баҳам кўраётган ва Болгария Халқ Республикасини ривожлантиришда ёрдам бераётган барча совет ташкилотларига, коллективларига, ҳамма совет кишиларига миннатдорчилик билдирмоқчиман.

Ўртоқ Тодор Живков партия-ҳукумат делегацияси совет раҳбарлари билан музокаралар олиб бораётганлигини айтди. Бу музокаралар, деди у, дўстона, қардошлик вазиятида ўтмоқда ва бениҳоя самарали бўлмоқда. Совет Иттифоқидаги ўртоқларимиз биз билан Болгария Халқ Республикаси проблемаларини муҳокама қилаётганликларига қайта-қайта ишонч ҳосил қилмоқдамиз, биз бу проблемаларни ҳозирги ва келажакдаги умумий манфаатларимизни ҳисобга олган ҳолда муҳокама қилмоқдамиз, бу проблемаларга ўзимиз нақадар зўр диққат-эътибор билан қараётган бўлсак, партия ва давлат раҳбарларимиз нақадар зўр диққат-эътибор билан қараётган бўлсалар, Совет Иттифоқидаги ўртоқлар билан худди ана шундай ғамхўрлик позицияларида туриб муҳокама қилмоқдамиз.

Шу муносабат билан мен Болгария Халқ Республикаси учун қилинаётган ҳамма яхшиликлар учун Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетига, Марказий Комитетнинг Сиёсий бюросига, шахсан КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежневга миннатдорчилик изҳор этмоқчиман.

Ҳар сафар бўлганидек, бу гал ҳам музокаралар давомида ҳам ички, ҳам халқаро барча масалаларда тўла бирлик ва ҳамжиҳатликка эришилди. Биз билан Совет Иттифоқи ўртасида тўла якдиллик мавжуд. Биз Совет Иттифоқи билан бир сафдамиз, Совет Иттифоқи билан ҳамнафасмиз.

Совет Иттифоқининг ташқи сиёсат масалаларидаги бош йўли кейинги вақтларда халқаро майдонда ялпи эътирофга сазовор бўлди. Халқаро майдонда қўйиладиган қадамларни совет ўртоқлар ҳамиша биз билан бирга маслаҳатлашганликларидан хурсандмиз ва ўзимизни бахтиёр ҳисоблаймиз. Биз ҳам ўз имкониятларимизга қараб, халқаро кескинликни юмшатишга ҳисса қўшиб келдик.

Совет Иттифоқининг доно ташқи сиёсати катта-катта муваффақиятларга эришиш имконини берди. Биз Сизларнинг партия раҳбарларингиз, Марказий Комитет Сиёсий бюроси хизматларини муносиб қадрлаймиз. Бу ўринда биз ўртоқ Леонид Ильич Брежневнинг катта шахсий хизматларини, унинг халқаро майдондаги ташқи сиёсатнинг мураккаб масалаларини ҳал этишга эришиш маҳоратини таъкидламай ўта олмаймиз.

Биз Сизларнинг ва бизнинг энг катта байрамимиз, бутун тараққийпарвар инсониятнинг байрами — СССР ташкил этилгандигининг 50 йиллиги арафасида турибмиз. Шу муносабат билан Сизларни самимий табриклашга ҳамда ўз Ватанингиз — енгилмас Совет Иттифоқини мустаҳкамлаш ва ривожлантиришда сизларга янгидан-янги муваффақиятлар тилашга ижозат бергайсиз.

Биз ҳам бу шонли юбилейни нишонлашга тайёргарлик кўрмоқдамиз. Мамлакатимизда СССР ташкил этилганлигининг 50 йиллиги шарафига кенг миқёсда социалистик мусобақа авж олиб кетди. Халқимизнинг ҳозири ва келажаги халқларнинг улкан социалистик оиласида эканлиги учун ҳам биз бу воқеани нишонлаймиз. Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи барпо этилганлигини биз Улуғ Октябрнинг давоми деб биламиз. Ҳамма империялар каби Россия империяси ҳам миллий ва социал зулм қуроли бўлган эди. Тенг ҳуқуқли халқларнинг қудратли оиласи — Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг вужудга келганлиги ҳозирги дунёнинг ривожига жуда катта таъсир ўтказди.

Қисқа тарихий муддатда совет давлати миллий чекка ўлкаларнинг асрий қолоқлигини тугатди. Биз қадимий маданият мамлакати — Грузияни бориб кўрдик. Ҳозирги Грузия ССР, унинг Совет Иттифоқидаги бошқа халқлар билан биргаликда эришган муваффақиятлари бизда катта таассурот қолдирди.

Бугун «Правда» газетасида иккинчи жаҳон урушининг боришида халқларнинг тақдирига ҳал қилувчи таъсир ўтказган Сталинград жанги қатнашчиларининг учрашуви тасвирланган. Волга бўйидаги истеҳком ҳимоячиларининг сафларида Советлар Ватанидаги кўпгина миллатларнинг вакиллари жанг қилишди. Улар айрим республикаларнинг чегаралари учун эмас, балки бутун бепоён Совет Иттифоқи учун жанг қилдилар.

Биз ўз мамлакатимизда Болгария чегараларинигина эмас, бутун социалистик ҳамдўстлик чегараларини кўриб турибмиз.

Биз СССР ташкил этилганлигининг 50 йиллигини зўр завқ-шавқ билан, бугунги ва эртанги кунимизга, коммунизмнинг тўла ғалабасига комил ишонч билан нишонлаймиз.

Ўртоқ Тодор Живков сўзининг охирида қаҳрамон совет халқи шарафига, шонли Совет Иттифоқи Коммунистик партияси шарафига, болгар халқи билан совет халқи ўртасидаги буюк ва бузилмас дўстлик шарафига табрик сўзлари айтди.

Ўртоқ Тодор Живков митинг қатнашчиларининг қизғин қарсаклари остида завод вакилларига Георгий Димитровнинг бронза бюстини топширди.

Цех гумбазлари остида қарсаклар янграйди, Болгария Компартияси ва КПССни шарафловчи, совет халқи билан болгар халқининг абадий ва бузилмас дўстлигини шарафловчи хитоблар эшитилади. (ТАСС).

СОВЕТ—БОЛГАРИЯ МУЗОКАРАЛАРИ

КПСС Марказий Комитети Бош секретари Л. И. Брежнев, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. В. Подгорний, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин билан Болгария Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари, Болгария Халқ Республикаси Давлат Кенгашининг Раиси Т. Живков бошчилигидаги Болгария Халқ Республикаси партия-ҳукумат делегацияси ўртасида Кремлда олиб борилган музокаралар 17 ноябрь куни тугалланди.

Совет ва болгар раҳбарлари совет — болгар дўстлиги, ҳамкорлигини янада кучайтириш ва мустаҳкамлашга доир кўпгина масалалар юзасидан батафсил фикрлашиб олишди.

Болгария партия-ҳукумат делегациясининг Совет Иттифоқига қилган визити якунлари тўғрисидаги якунловчи ахборот кўриб чиқилди. Бу ахборот матбуотда эълон қилинади.

Музокаралар қардошларча дўстлик, муҳокама қилинган барча масалалар юзасидан қарашлар ва позицияларнинг тўла бирлиги вазиятида ўтди. (ТАСС).

КАТТА КРЕМЛЬ САРОЙИДА ҚАБУЛ МАРОСИМИ

КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва Совет ҳукумати 17 ноябрда Катта Кремль Саройининг Георгиев залида Болгария Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари, Болгария Халқ Республикаси Давлат Кенгашининг Раиси Т. Живков бошчилигидаги Болгария Халқ Республикаси партия-ҳукумат делегацияси шарафига қабул маросими ўтказди.

Қабул маросими ғоят самимий, қардошлик вазиятида ўтди.

Қабул маросими бошланиши олдидан Болгария Халқ Республикаси ва Совет Иттифоқининг давлат гимнлари ижро этилди. (ТАСС).

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИ ЧАҚИРИШ ТЎҒРИСИДА

СССР Олий Совети Президиуми қарор қилади:

Саккизинчи чақириқ Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Олий Советининг бешинчи сессияси 1972 йил 18 декабрда Москва шаҳрида чақирилсин.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. ПОДГОРНИЙ.

СССР Олий Совети Президиумининг Секретари М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль, 1972 йил, 17 ноябрь.

МОСКВАЛИКЛАР ТАШАККУРИ

Бу йил Ўзбекистонда сабзавот, мева, полиз экинларидан мўл ҳосил олинди. Колхоз ва совхозларнинг меҳнатчилари бу маҳсулотларни тайёрлаш, шунингдек умумиттифоқ фондига жўнатиш юзасидан планда белгиланган топшириқни анча ошириб бажардилар. Ана шу қимматли маҳсулотнинг анчагина қисми Москвага етказиб берилди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети номига келган телеграммада бундай дейилган:

Москва шаҳар партия комитети КПСС XXIV съездининг қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш ҳажмини янада кўпайтириш тўғрисидаги қарорларини бажара бориб, бу йил мўл ҳосил, шу жумладан сабзавот, полиз экинлари, мева ва узумдан яхши ҳосил етиштирган ҳамда бу маҳсулотларни Москвага етказиб бериш планларини анча ошириб бажарган Ўзбекистон ССР қишлоқ хўжалик меҳнатчиларига, партия, совет ва хўжалик ташкилотларига, матлубот кооперацияси ходимларига чуқур ташаккур изҳор этади.

Республиканинг қишлоқ хўжалик ходимларига, барча меҳнатчиларига КПСС XXIV съезди тарихий қарорларини амалга оширишда ва Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи ташкил этилганлигининг 50 йиллигини муносиб кутиб олишда Москва меҳнаткашлари номидан катта муваффақиятлар тилаймиз. (ЎзТАГ).

УЛКАН ХИРМОНГА

Ўзбекистон ССР областларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида 1972 йил 17 ноябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

(Халқ хўжалиги планига нисбатан процент ҳисобида)

Областлар	Бир кунда	Мавсум бошидан	Шу жумладан машина терими: Бир кунда	Шу жумладан машина терими: Мавсум бошидан
ҚАШҚАДАРЁ	0,28	131,14	0,35	107,75
СИРДАРЁ	0,16	125,07	0,03	125,02
АНДИЖОН	0,46	114,23	0,36	135,89
НАМАНГАН	0,33	112,05	0,16	169,76
ТОШКЕНТ	0,43	109,59	0,02	110,14
ФАРҒОНА	0,73	106,48	0,45	111,92
Сурхондарё	0,45	98,23	0,18	87,30
Бухоро	0,49	95,16	0,78	82,53
Самарқанд	0,84	93,40	1,78	94,69
Хоразм	0,66	87,23	1,16	84,15
ҚҚАССР	0,68	82,77	0,54	77,88
Республика бўйича:	0,51	104,88	0,50	109,48
Шу жумладан ингичка толали пахта				
ҚАШҚАДАРЁ	0,67	123,41		
Сурхондарё	0,72	89,28		
Бухоро	0,62	86,29		
Республика бўйича:	0,74	102,55		

ЎЗБЕКИСТОН КАСАБА СОЮЗЛАРИ РЕСПУБЛИКА СОВЕТИДА

Умумий овқатланиш корхоналарига—эътибор

КПСС Марказий Комитетининг Донбасс шахталарида умумий овқатланишни яхшилаш юзасидан Донецк, Ворошиловград областлари партия комитетлари ва Украина ССР Кўмир саноати министрлигининг ташкилотчилик иши ҳақидаги қарори муносабати билан Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети қабул қилган қарорда саноат корхоналари, ўқув юртлари ва умумтаълим мактабларида умумий овқатланишни яхшилаш ва ривожлантириш юзасидан кўпгина ишлар қилингани алоҳида таъкидланди Ишчи ошхоналари замонавий технологик жиҳозлар билан таъминланган, овқат сифати яхшиланган, хизмат кўрсатишнинг прогрессив формалари жорий қилинган. Кўпгина завод, фабрика ва қурилишларда ёрдамчи хўжаликлар, қорамолларни семиртириб боқиш ва бошқа ишлаб чиқариш омилларидан келаётган қўшимча озиқ-овқат ресурсларидан фойдаланиш ҳисобига иссиқ овқат нархи анча арзонлаштириляпти. «Ташсельмаш», «Миконд» заводлари, Фарғона тўқимачилик комбинати, Косон пахта тозалаш заводи, Қашқадарё областидаги Қамаши кўчма механизациялашган колонналарида ошхоналар иши намунали.

Умумий овқатланиш корхоналари ишида ютуқлар билан бирга камчиликлар ҳам рўй бермоқда. Енгил ва Пахта тозалаш саноати министрлиги ҳамда Совхозлар министрлигига қарашли корхоналар, Олий ва ўрта махсус таълим министрлиги ва Маориф министрлигига қарашли кўпгина ўқув юртлари ва мактабларнинг умумий овқатланиш базалари етарли моддий-техника қувватига эга эмас. Бир қатор ишчи, студентлар ва мактаблар ошхоналарида овқат мазаматрасиз тайёрланмоқда, хизмат кўрсатиш талаб даражасида эмас. Ўзбекистон касаба союзлари республика Совети Президиуми айрим касаба союзлари советлари ва комитетлари умумий овқатланиш корхоналари ишини яхшилаш ҳақида етарли ғамхўрлик қилмаётганликларини кўрсатди, бу ишда йўл қўйилаётган камчиликларни дарҳол тугатиш ҳақида қарор қабул қилди.

Ҳаваскорлар фильмларининг кўрик-конкурси

Ўзбекистон Касаба союзлари ташаббуси билан кўпгина ташкилотлар ҳамкорлигида СССР ташкил этилганлигининг 50 йиллигига бағишлаб шу йилнинг апрель-сентябрь ойлари давомида «Ватанимиз — Улуғ Советлар Иттифоқи» деган мавзуда ҳаваскорлар фильмларининг VIII республика кўрик-конкурси ўтказилди. Сентябрь ойида Тошкент, Чирчиқ, Самарқанд шаҳарларида ҳаваскорлар фильмларининг фестивали бўлиб ўтди. Фестивалда РСФСР, Украина, Қозоғистон, Арманистон, Латвия, Литва ва Эстония киноҳаваскорлари ҳам ўз фильмлари билан иштирок қилдилар. Маданият ва истироҳат парклари, касаба союзларининг маданият муассасалари, шаҳарлардаги кинотеатрлар ва шунингдек, телевидение орқали 80 дан ортиқ ҳаваскорлар ишлаган энг яхши фильмлар намойиш қилинди.

Тошкент шаҳрида кўрик-конкурснинг якунловчи тури бўлди. Унга 24 та ҳаваскорлик киностудиялари ҳамда киноҳаваскорлар ўз фильмлари билан қатнашдилар. Кўрик-конкурсга тақдим қилинган фильмлар халқлар дўстлиги, ишчилар синфининг шон-шуҳрати, ёш авлодни тарбиялаш, Ўзбекистон табиати ва ёдгорликларини муҳофаза қилиш, ҳарбий ватанпарварлик ҳамда ишлаб чиқариш темаларини қамраб олгани билан алоҳида диққатга сазовордир. Бироқ Қорақалпоғистон АССР, Сурхондарё, Қашқадарё областлари касаба союзлари ташкилотлари, геология-қидирув ишлари касаба союзи республика комитети бу муҳим ишга юзаки қараганлиги кўрик-семинарда маълум бўлди.

Ўзбекистон касаба союзлари республика Совети секретариати ҳаваскорлар фильмларининг VIII республика кўрик-конкурси жюрисининг кўрик ғолибларини мукофотлаш ҳақидаги қарорини тасдиқлади.

Меҳнат унумдорлигини ошириш—мезон

Сирдарё область совхозлар трестига қарашли хўжаликларнинг касаба союзлари ишчилар комитетлари меҳнат нормаларини белгилаш ва ҳақ тўлашни тўғри ташкил этиш, моддий рағбатлантириш фондларидан самарали фойдаланишни изчиллик билан контроль қилиб бормоқдалар. 1972 йил январь ойидан бошлаб касаба союз ташкилотлари розилиги билан механизаторлар учун янги тариф ставкалари жорий қилинди. Натижада уларнинг ойлик иш ҳақлари 20 процент кўпайди. Шунингдек, механизациялашган ишлар учун ёнилғи-мойлаш материалларининг нормалари, юқори кўрсаткичга эришган ишчиларни рағбатлантириш ва меҳнатига яраша ҳақ тўлаш тартиби, моддий рағбатлантириш фондларини сарфлаш сметалари тасдиқланди. Булар эса ўз навбатида совхоз ишчиларининг қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш, совхоз экономикасини мустаҳкамлашдан моддий манфаатдорлигини оширишимкониятини берди.

Касаба союзлари район комитетлари ва совхозларнинг ишчилар комитетлари меҳнат нормаларини белгилаш ва ҳақ тўлашни назорат қилиб боришда ютуқлар билан бирга, баъзи камчиликларга йўл қўймоқдалар. Бир қатор совхозларда бу ишга юзаки қаралялти. 1-«Боёвут» совхозида далаларни машина теримига тайёрлаш даврида механизаторларга ўртача бир кунлик иш учун 3 сўм 64 тийин ўрнига 2 сўм 80 тийин иш ҳақи белгиланган.

Кўпчилик совхозларда ёнилғи-мойлаш ва бошқа материалларни тежаб қолгани, трактор ва қишлоқ хўжалик машиналарини яхши сақлаб унумли фойдалангани, ойлик топшириқларни муддатидан илгари ошириб бажаргани учун механизаторлар, шоферлар ва бошқа касбдаги кишилар моддий рағбатлантирилмаётир. «Социализм» «Самарқанд», 1-«Боёвут», Титов номли севхозларда ўтган йили ҳатто моддий рағбатлантириш фондларидан мутлақо фойдаланилмади.

Ўзбекистон қасаба союзлари республика Совети Президиуми меҳнат нормаларини белгилаш ва ҳақ тўлашни ташкил этиш, моддий рағбатлантириш фондларидан самарали фойдаланишни изчиллик билан контроль қилиб боришда касаба союзлари ишчилар комитетлари фаолиятини муҳокама қилиб, касаба союзлари область комитети ва хўжаликларнинг ишчилар комитетларига бу ишда йўл қўйилаётган камчиликларни тезда тугатиш вазифасини топширди.

В. И. Ленин номли Олмалиқ кон-металлургия комбинатига қарашли мис эритиш заводининг илғор ишчиси Николай Қулаев йиллик ишлаб чиқариш планини муддатидан илгари бажариш учун астойдил ҳаракат қиляпти. Суратда: Н. Қулаев.

И. Глауберзон фотоси.

ЗАРУР ЛУҒАТ

Янги китоблар

Шу вақтгача рус ва ўзбек тилларидаги фразеологик бирикмалар лингвистик ва стилистик томондан текширилиб, тўплам ва алоҳида асарлар шаклида нашр қилинган бўлса ҳам, амалий талабга жавоб берадиган икки тилли фразеологик луғат йўқ эди. Бундай масъулиятли ва машаққатли вазифани филология фанлари кандидати М. Содиқова ўз зиммасига олди ва муваффақиятли бажарди. «Русча-ўзбекча фразеологик луғат»да мингга яқин русча фразеологик бирикмалар ва иборалар қатъий алфавит тартибида жойлаштирилган бўлиб, уларнинг маъноси бир қанча вариантда берилган. Ўзбек тилидаги вариантлар маънонинг мослиги даражасига кўра жойлаштирилган.

Ўзбек тилида эквиваленти бўлмаган ибораларнинг аввало сўзма-сўз таржимаси, кейин маъно жиҳатдан мос келадиган вариантлари берилган. Масалан, русча «без огня и дыма не бывает» (мақол)инииг сўзма-сўз таржимаси «олов бўлмаса тутун чиқмайди», кейин «шамол бўлмаса, дарахтнинг учи қимирламайди», «бир боласи бўлмаса, шудгорда қуйруқ на қилур» каби иборалар орқали берилган.

Рус тилидаги ибораларни йиғиш ва уни таржима қилиш истагининг пайдо бўлиши тасодифий эмас. М. Содиқова «Мард йигит», «Етти қарға», «Холмагорлик бола», «Бўрон кампир» ва бошқа асарларнинг таржимони ҳамдир. М. Содиқова таржимачилик жараёнида худди шундай луғатга бўлган эҳтиёжни сезди ва қийин ибораларни йиғиб борди. Бундан ташқари 5 томлик русча-ўзбекча луғат ва бир томлик ўзбекча-русча луғатларни тузишдаги тажрибаларга суянган ҳолда мазкур луғатни яратди. Шу туфайли автор ибораларни ҳам таржима қила олган, ҳам турли муқобил вариантларни тополган.

Луғатни тузишда иборалар таркибидаги ҳар бир мустақил сўз алфавит тартибида луғатга киритилган бўлиб, иборанинг изоҳи ундаги биринчи сўздагина берилган.

Муаллиф ҳар бир русча иборага рус классик адабиётидан мисол келтирган. Бу эса ибора маъносини тўла очиш имконини берган. Бу луғат рус классиклари асарларини оригиналдан ўқийдиган ўзбек ўқувчиларига катта ёрдам беради.

Луғатда баъзи жузъий камчиликлар ҳам бор. 5-бетда В. Молотков деб берилган ва 6-бетда А. И. Молотков тарзида тўғри ёзилган. Рус тилидаги иборанинг ўзбек тилидаги айрим вариантлари тушиб қолган. «Куй железо пока горячо» иборасининг «Темирни қизиғида бос» вариантигина берилиб, «Бугунги ишни эртага қўйма», «Қолган ишга қор ёғар» вариантлари луғатдан жой олмаган.

Бу луғатнинг чиқиши мукаммал русча-ўзбекча, ўзбекча-русча иборалар луғати яратиш зарур эканлигини кўрсатади. Умид қиламизки, олиманинг «Русча-ўзбекча фразеологик луғат»и ана шундай луғатлар тузиш учун асос бўлади.

С. ОТАМИРЗАЕВА,
филология фанлари кандидати.
Г. МУҲАМЕДЖОНОВА,
илмий ходим.

ЮБИЛЕЙГА ТУҲФАЛАР

Тошкентдаги «Узбексельмаш» заводининг механика-йиғув цехи коллективи юбилей йили меҳнат вахтасида туриб ишлаб, катта муваффақиятларни қўлга киритмоқда. Т. Зокиров бошлиқ аҳил машинасозлар олтин юбилей шарафига муносиб туҳфа ҳозирлашаётир. Улар шу кунгача пландаги 33 ўрнига 37 та янги подборшчик машиналарини йиғиб, пахтакор хўжаликларга жўнатишди.

Пайвандчи Т. Шорасулов, синовчи Қ. Орипов, слесарь йиғувчилардан С. Умаров, Э. Явқочов, М. Мамиров, фрезерчи Н. Садриева каби илғор ишчилар бу ғалабани қўлга киритишда муносиб ҳисса қўшишди. Уларнинг кўпчилиги ҳозир 1973 йил ҳисобига маҳсулот ишлаб чиқараётир.

Ҳ. ОЧИЛОВ.

* * *

ТЎЙТЕПА. (ЎзТАГ мухбири). Ўртасарой паррандачилик совхозининг коллективи СССР ташкил этилганлигининг 50 йиллиги шарафига олган мажбуриятини муддатидан аввал бажарди. 23 миллион 600 мингта—планда белгиланганидан 1 миллион 100 мингта кўп тухум сотилди.

Товуқбоқар Роза Хисомиддинова чемпион бўлди. У 5500 товуқнинг ҳар биридан икки юздан, яъни белгиланганига қараганда 22 тадан кўп тухум олди.

Корхона ярим миллион сўм фойда олиб, планда белгиланган фойда миқдоридан 200 минг сўм кўп даромад қилди. Йил охиригача хўжалик паррандабоқарлари пландан ташқари яна 100 минг сўм даромад қилишга сўз бердилар.

КЎПЧИЛИККА ҲАВОЛА

НОНИМИЗ ҲАММАГА МАНЗУРМИ?

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЗИҚ-ОВҚАТ САНОАТИ ВА САВДО МИНИСТРЛИКЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Нон — азиз! Нон — мўътабар! У ҳар куни керак. Нонсиз кун ўтармиди?! Уни тайёрлаш эса ғоят кўп ақл ва ғайрат талаб қилади. Шунга қарамай нонвойларимиз меҳнати кўпчилик томонидан ҳар куни ўз баҳосини олиб туради. Республикамизнинг кўпгина шаҳарларида уларнинг номига илиққина сўзлар айтилади.

Халқимиз азалдан мазали ва сифатли пиширилган нонлар тайёрлаган, истеъмол қилган. «Оби нон», «Тўй патир», «Ним патир», «Тошкент» сингари мазали нонларга бўлган бугунги талабларимизнинг катталиги ҳам шу боисдан, албатта.

Бироқ, сўнгги ойларда пойтахтимиз аҳолиси томонидан нонпазларимиз номига талайгина танқидий фикрлар айтиляпти. Ўринли шикоятлар тушяпти.

Бугун биз ушбу мақоламизда худди ана шу муаммолар устида тўхталиб, нон сифатининг бузилиши сабаблари ва шунга алоқадор масалалар юзасидан кўпчилик билан фикрлашиб, мўътабар нонимизнинг барчага манзур бўлиши учун нималар қилиш кераклиги ҳақида гаплашиб олмоқчимиз.

◆ ◆

Мамлакатимиз ғаллакорлари аҳолининг нон ва дон маҳсулотларига бўлган талабини қондириш йўлида ҳар йили зўр фидокорлик кўрсатиб меҳнат қиляптилар. Улар қурғоқчилик келган оғир йилларда ҳам қийинчиликларни бартараф этиб, ун заводлари ва ғаллахоналаримизга кўплаб дон ҳозирлаб беряптилар. Донинг мўл бўлса, нонинг ҳам мўл бўлади. «Ўзглавхлеб» корхоналари ҳар йили 360 минг тоннага етказиб дон тайёрламоқда. Республикамизда энг сўнгги замонавий техника билан жиҳозланган 7 та нон заводи қурилиб ишга туширилди. Тошкентдаги 2-нон комбинати бир суткада 140, Андижон нон комбинати 100 тоннагача нон пиширяпти.

Хўш, тайёрланаётган нонларимизнинг сифат масаласи-чи? Улар бугунги кун талаблари даражасидами?

Ишлаб чиқарилган нон маҳсулотларининг сифати энг аввало уннинг сортига қараб баҳоланади. Сўнгра ноннинг юмшоқлиги, тўлалиги ва силлиқлиги каби сифатлари ҳам инобатга олинади. Ноннинг юзи тўқ жигаррангда, ёриқлардан холи, текис пишган бўлиши керак. Шунингдек, яхши пишган нон ўзининг хушбўй ҳиди билан ҳам ажралиб турзди.

Бироқ, афсуски, бундай талабларга шаҳримиз нон корхоналарида тайёрланаётган нонларнинг 6-8 туригина жавоб бераолади, холос. Тошкентдаги 1, 3, 4-нон заводларида пиширилаётган «Юбилей патири», «Тўй патир», «Тошкент» номли биринчи сорт нон ва кулчалар шулар жумласидандир. Андижон, Фарғона, Чирчиқ шаҳарлари новвойларининг ҳам бир қатор яхши сифатли маҳсулотлари бор.

Ҳар бир уй бекаси сифатсиз ундан сифатли нон пишириб бўлмаслигини яхши билади. Шунинг учун ҳам нонпазларимиз шу пайтгача сифатсиз тайёрланган нон учун ҳамма айбни унга тўнкаб келардилар. Тўғри, уларнинг гапида ҳам жон бор. Чунончи, Тошкент 3-ун комбинатида, Бухоро, Қарши, Наманган ун заводларида технологияга хилоф ҳолда, тайёр унлар 3 суткага қадар омборларда сақланиб қолмоқда.

Ҳеч қандай асос ва баҳс талаб қилмайдиган бундай фактларга Ўзбекистон ССР Тайёрлов министрлиги муросачилик қилаётганга ўхшайди. Харидорларнинг талаб ва шикоятлари оқибатсиз қолдирилаётгандай кўриняпти.

Магазин токчаларида нонларнинг сотилмасдан қолиб кетаётганининг ўткинчи сабаблари билан бирга, тезда ва бутунлай тугатиш керак бўлган бир қатор тўсиқлар ҳам бор. Харидорлардан тушаётган талаб ва шикоятларнинг кўпчилиги нон заводлари ва цехларни қайта қуриш ёки ремонт вақтига тўғри келмоқда. Ўз-ўзидан маълумки, завод ва цехларда қайта жиҳозлаш ишлари амалга оширилаётган пайтда ишлаб чиқариш бутунлай тўхтатилмасдан, нон тайёрлаш даражаси бир мунча қисқаради.

Янги агрегат ва печларни қуриш, ўзгарган технологияни қайта ўрганиш ва улардан унумли фойдаланиш каби ишлар иш жараёнида баравар бажарилиб бориладн ва бу баъзан икки-уч ойга ҳам чўзилиб кетади. Чилонзор кондитер-булка комбинатида бу иш бир йилга чўзилди. Айблар эса лойиҳачилар билан монтажчиларга қўйилди. Бу каби юмушларнинг барчасини қисқа муддатда тугаллашни ўз зиммасига олган «Ўзглавхлеб» раҳбарлари эса ҳамон пайсалга солиб келмоқдалар. Бу ҳол нон сифатига таъсир қилмасдан қолмаяпти, албатта.

Маҳсулот турларининг кўпайиб бориши қувонарли ҳол. Аммо бунинг бир томони бор. Мана, қаранг: магазин нон заводига буюртма берди. Буюртма инобатга олиниб, нон келтирилди. Эртасига устига-устак яна янги нон келтирилди. Сотувчи буларни қабул қилиб оларкан, кечагидан қолган қисмини қайтариб юборади. Сувви қочган, қотган бу нонлар қайта бошидан (қуритилиб, майдаланиб) нон қилиб пиширилади. Бунда маҳсулот сифатининг бузилиши ўз-ўзидан маълум, албатта.

Нонларнинг сотилмасдан заводга қайтиб боришига сабаб нима!

Асосий сабаблардан бири — маҳсулот турларининг ғоят ошириб юборилганлигидир. Агар тайёрланаётган нон маҳсулотининг турларини кетма-кет ёзадиган бўлсак, беш қоғозлик рўйхат бўлади. Пишириш жараёнида бир турдан иккинчи турга қайта-қайта ўтавериш эса ишлаб чиқаришнинг суръатига ҳам, сифатига ҳам салбий таъсир кўрсатмоқда.

Шуни алоҳида таъкидлаш кераки, турлар сонининг ошиб бориши меҳнат ҳажмини, айниқса қўл меҳнатини кўпайтириб юборади. Биргина «Сибирь кулчаси»ни олинг. Аслида бу нон унчалик янгилик бўлгани ҳам йўқ. Бу нонни пишириш учун худди шу сортдаги нон турларини пиширишга нисбатан 50 процент кўп меҳнат сарфланаётир.

Савол туғилади. Турлар сонининг ошиб боришига интилиш керакми! Бизнингча — аҳамиятсиз. Бунинг ўрнига сифат ва таомдаги хилма-хилликни кўпайтириш маъқулроқ.

Ҳар бир оиланинг нонсиз куни ўтмайди. Аммо, нон тури қанчалик кўп бўлмасин, барибир улардан 2—3 туригина истеъмол қилиниши мумкин. Жумладан, бизнинг Ўзбекистон шароитимизда эса кўпинча «оби нон», «ним патир» ейилади. Бу— нон ахир! Кийим бош эмаски, модага қараб ўзгариб турса! У ўзининг кўп асрлик анъанавий характерига эга.

Бу борада Болтиқ бўйи республикаларининг тажрибалари мақтовга моликдир. Улар маҳсулот турларини қисқартириб, яхши натижаларга эришдилар. Дастлаб, ҳар бир микрорайонда турувчи аҳоли эҳтиёжи чуқур ўрганиб чиқилди. Ишга иқтисод ва товаршуносликдан хабардор бўлган ходимлар жалб қилинди. Савдо ходимлари аҳоли эҳтиёжига қараб буюртма беришга одатланди. Натижада, сотилмай қолган нонларнинг заводга қайтиб келиш ҳолларига барҳам берилди.

Қардошлар тажрибасини бизларда ҳам оммалаштириш пайти етмадимикан?

Редакцияга тушаётган кўплаб хат ва шикоятлар шундан далолат берадики, нон магазинлари, ошхона ва ресторанларда жовдар нони ғоят кам сотилади. Озиқ-овқат саноати ва республика Савдо министрликларининг шу йил май ойидаги қўшма буйруғидан сўнг ҳам бу борада ҳеч қандай ўзгариш бўлмади.

Харидорларнинг талабидаги сифатли нонлар пишириш—нонпазларимизга кўмакдош бўлган автобаза ва савдо тармоқлари ходимларининг меҳнатига ҳам боғлиқдир.

Яқиндагина Тошкентда ер қимирлашдан сўнгги дастлабки йилларда бирорта ҳам нон заводини (навбати билан) тўхтатиб бўлмас эди. Акс ҳолда аҳолига нон етказиб бериш жиддий камайган бўлур эди. **Ҳозирги кунда аҳвол тамом ўзгача. Катта резервларимиз бор. Шаҳар ишлаб чиқаришининг учдан бир қисмини нон заводлари ташкил этади. Ремонт ишларининг ишлаб чиқаришни тўхтатган ҳолда бемалол ўтиши учун етарли имкониятлар мавжуд. Сифатли ремонт қилинган цехларда сифатли нонлар пишиши, шубҳасиз.**

Яхши пишган нон ҳали истеъмолчилар дастурхонида, деган гап эмас. Уларни машиналарда тез ва озода ташиш билан бирга, эҳтиёткорлик билан етказиш ҳам керак. Бунинг учун завод ва комбинатлар ихтиёридаги нон ташувчи автофургонларни контейнерлар асосида қайта жиҳозлаш керак. Контейнерларда нон ташиш озода, қулай, эзғиланмаган ва тирналмаган бўлиши билан бирга, икки баравар унумли ҳамдир.

Контейнер системасига ўтиш жараёнида экспедиторлик вазифасини ҳам ўйлаб кўриш зарур. Москва ва бошқа қатор шаҳарларда бундай вазифа аллақачон йўқ қилинган. Экспедиторга тўланадиган маошнинг бир қисми шофернинг маошига қўшиб тўланса, биринчидан, шофер бу вазифани бажонидил бажаради, иккинчидан маҳсулотнинг моддий масъулиятини сезади. Биргина Тошкент шаҳрининг ўзида 200 кишини ишлаб чиқаришнинг бошқа соҳаларига кўчириш имконияти туғилади.

Нон савдосини кенгроқ ташкил қилиш муҳим аҳамиятга эга. Бугунги кунда магазин, павильон ва озиқ-овқат магазинларининг бўлимлари торлик қилиб қоляпти. Шунинг учун ҳам савдо фирмаларини кенгайтириш чораларини кўраётган, «Узглавхлеб» хайрли ишга қўл урди. Бундай савдо фирмалари 1973 йилда 15 та, шундан 10 таси Тошкент шаҳрининг аҳоли зич жойлашган массивларида қурилади. Шуниси характерлики, нон ишлаб чиқаришнинг бу вариантида нонлар «Данько» системасидаги механизациялашган печларда пиширилади. Ўзбекча уй тандирларидаги пишириш жараёнларидан ўтади.

Москвалик мутахассисларнинг фикрича «Узглавхлеб» корхоналари ишчиларининг малакаси мамлакатимиздаги энг илғор корхона ишчиларининкидан қолишмас экан. **Бироқ, янги кадрларни тайёрлаш жуда суст олиб бориляпти. Кўпгина нон заводларининг бригадалари етарли ишчи кучлари билан таъминланмаган. Жойларда смена технологлари етишмайди. Айниқса обинон пишириш цехларини ишчи кадрлар билан тўлғазиш кўнгилдагидек эмас. Кесиш ва шаклга солиш каби хамир ишлари ҳамон қўлда бажариляпти. Система бўйича 500 дан ортиқ ишчи, 50 та технолог етишмайди.**

Коллективларни кадрлар билан тўлғазиш — биринчи даражали вазифадир.

Фабрика-завод таълими билим юртида 100 дан ҳам кам киши ўқияпти. Билим юртининг ўзи эса қабул нормасини кўпайтириш имкониятига эга эмас. Уч йилдирки, Ўзбекистон ССР Озиқ-овқат саноати министрлигида йирик ҳунар билим юртларнинг қурилиши ҳақида гап-сўз боради. Амалда эса ҳеч қандай иш қилинмаётган экан, бунга ортиқча тоқат қилиб бўлармиди?

Ишчиларнинг қўнимсизлигига кўп томондан корхоналар ёнидаги ётоқхоналарнинг етишмаслиги ҳам сабаб бўлмоқда.

Нон заводларининг ишини яхшилаш ва маҳсулот сифатини ошириш ишлари — ҳар бир шаҳар аҳолисини қизиқтирувчи масаладир. Шундай экан, нон пиширувчиларнинг турмуши заруриятлари тўғрисида ҳам ғамхўрлик қилиш — шаҳар ташкилотларининг диққат-марказида турмоғи керак.

Маълумки — Тошкент аҳолисининг сони жиҳатидан СССРда тўртинчи ўринда туради. Аҳолини нон маҳсулотлари билан таъминлаш ишлари эса йил сайин мураккаблашиб боряпти.

Афтидан, «Узглавхлеб» республика ташкилотидан Тошкент новвойхоналар корхоналари Бирлашмасини ажратиш эҳтиёжи борга ўхшайди. Шундай қилинса, Бирлашмадаги марказлашган диспетчер хизматининг ягона дирекцияси (эҳтимол бу «Ташхлеб» деб ном олар) шаҳар аҳолисини нон маҳсулотлари билан тўла ва ҳар томонлама таъминлашда нон заводлари ва унинг филиалларидаги барча кучларни янада оператив ва иҳчамроқ йўналтирган бўлур эди. Шунингдек, «Ташхлеб» бирлашмасининг тузилиши — бошқарув-хўжалик ҳаражатларини 30 процентга камайтиради ҳам.

Тошкент шаҳар ижроия комитети бу масалада ташаббус кўрсатади, деган умиддамиз.

Д. ПОЛЕВОЙ.

ҚИЛДИ ГИРЁН КЎЧАЛАР...

Редакцияга хат

Самарқанд — қадимги обидалар маскани. Қўҳна тарих шоҳиди бўлган халқ санъатининг намуналари бу ерда авайлаб асралмоқда. Шу билан бирга самарқандликлар ўз шаҳарларини янада обод, кўркам қилиш учун меҳнатларини аямайдилар. Биз Самарқанднинг қадимий обидалари билангина эмас, сўнгги йилларда совет кишиларининг қўли билан бунёд этилган ҳашаматли, кўп қаватли уй-жой бинолари, янги кенг ва равон кўчалари, сояСалқин хиёбонлари билан ҳам фахрланамиз. Шаҳримиз ҳусну-жамолини кўриб ҳавас қиламиз. Сўнгги йилларнинг ўзидагина беҳисоб кўп қаватли уйлар қурилди, янги кўчалар очилди. Кўҳна шаҳар кўз ўнгимизда яшариб, яшнаб бормоқда.

Лекин ободончилик ишларида айрим нуқсонлар ҳам борки, булар меҳнаткашларнинг ҳақли эътирозларига сабаб бўлмоқда, ариза ва шикоятлар келтириб чиқармоқда. Асфальт ётқизилган чиройли кўчалар билан бир вақтда шаҳарда қишда лойдан, ёзда чангдан аримайдиган кўчаларнинг ҳам мавжудлиги ана шундай нуқсонлардандир. Шаҳарнинг Каттақўрғон, Панжоб, Жарқўрғон, Чернишевский, Кутузов, Крилов, Бобир кўчалари хусусида худди шу гапларни айтиш мумкин. Бу кўчалардан қишда машиналар ўта олмай қолади. Ёзда хонадонлар чангга тўлади. Мазкур кўчаларни асфальтлаш тўғрисидаги шикоят ва аризаларга Самарқанд шаҳар ижроия комитети эътиборсизлик билан қараб келмоқда. Шаҳар Совети ижроия комитети номига юборилган аризалар ижрокомнинг ободонлаштириш бошқармасига келиб тушади. Бу ерда эса ҳамиша бир хил жавоб эшитамиз:

— Бу йил ободонлаштириш учун ажратилган маблағ камлиги сабабли кўчани асфальтлаштириш масаласи келгуси йилга қолдирилди.

Келгуси йили яна ободонлаштириш бошқармаси раҳбарлари ўз ваъдаларини унутадилар. Меҳнаткашларнинг ариза ва шикоятларига яна юқоридагидек жавобни такрорлайдилар.

Шаҳардаги қаровсиз кўчалар ҳақида Самарқанд область газеталарида ҳам танқидий материаллар босилди. Лекин шаҳар ижроия комитети матбуот сигналларига ҳам ҳамон эътиборсизлик билан қараб келмоқда. Хўш, бундай сансалорлик қачонгача давом этаркин? «Кўчаларни асфальтлаш масаласини келгуси йилга қолдириш» қачонгача давом этаркин?

Ғ. ИСМОИЛОВ.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ»ГА ЖАВОБ БЕРАДИЛАР

АЙБ ТРЕСТДА ЭКАН

Совхозимизда электрлаштириш ишлари бошланган. Лекин уни тезроқ тугаллаш чоралари кўрилмаяпти. Раҳбарларимиз бепарволик қилишяпти. Биз эса уйларимизда ильич чироқлари ёнадиган, телевизор ва радиоприёмниклардан фойдаланиш имконияти вужудга келадиган кунни орзиқиб кутяпмиз. Редакциядан хўжалигимизда электрлаштиришнинг тезроқ тугалланишида ёрдам беришни сўраймиз.

Бахмал районидаги «Гулбулоқ» совхози ишчиларидан олинган ва текшириш ҳамда чора кўриш учун район ижроия комитетига юборилган ана шу мазмундаги хатга қуйидаги жавоб келди: текшириш ўтказилганида хатда келтирилган факт тўғрилиги тасдиқланди. Ҳақиқатан ҳам совхозда электрлаштириш ишлари бошланган. Аммо у тугалланмасдан тўхтатиб қўйилган. Бунинг учун совхоз раҳбарлари эмас, балки Самарқанд область боғдорчилик-узумчилик совхозлари тресты айблидир. Чунки электрлаштиришни ниҳоясига етказиш учун 1972 йили 407 минг сўм сарфланиши лозим бўлгани ҳолда, трест фақат 239 минг сўм ажратган.

Район Совети ижроия комитети трест раҳбарлари олдига совхозда электрлаштиришни тугаллаш учун зарур миқдорда маблағ ажратиш масаласини қўйди. 1973 йилда совхознинг барча бўлимларида электрлаштиришни поёнига етказиш чоралари кўрилади.

«ҚОЛОҚЛИККА ЧЕК ҚЎЙИШ КЕРАК»

Газетамизнинг шу йил 14 октябрь сонида юқоридаги сарлавҳа остида босилган танқидий мақола юзасидан Андижон район партия комитети редакцияга юборган жавобда бундай дейилади:

Дзержинский номли колхозда пахта йиғим-теримида йўл қўйилган камчиликлар мақолада тўғри очиб ташланган. Райком хўжаликнинг пахта териш ва тайёрлашда орқада қолаётганлиги сабабларини ўрганди. Текшириш натижаси район партия комитетининг бюросида ва колхоз коммунистларининг йиғилишида муҳокама қилинди. Қабул қилинган қарорда йиғим-теримдаги қолоқликни бартараф этиш, мавжуд барча ҳосилни тез ва нобуд қилмай териб олиш ҳамда давлатга топширишга қаратилган конкрет тадбирлар белгиланди.

СУРАТДА: Тошкент «Ўртоқ» кондитер фабрикасининг ирис қандолатлари ишлаб чиқариш цехи пешқадам аппаратчиси Нафиса Нурмадиева. Бу меҳнатсевар ва тадбиркор ишчи олтин юбилей шарафига муносиб армуғон ҳозирлаш учун фидокорона меҳнат қилиб, смена топшириқларини ҳамиша 130-140 процент адо этяпти.

М. НУРИДДИНОВ фотоси.

Изланиш, ихтиро ва муаммо

ҚАСАМ

(ИЛМИЙ ОЧЕРК)

...Истеъдодсиз рассом, қобилиятсиз актёр учраб турар-у, аммо ёмон шифокор бўлиш... асло мумкин эмас, бу — жиноят.

М. КОНЧАЛОВСКИЙ.

Ҳамза номли ўзбек Давлат Академик драма театрининг биноси. Бу санъат даргоҳида мамлакатимизнинг олтмишдан ортиқ шаҳридан келган саккиз юздан кўпроқ шифокор медицинанинг муҳим соҳаси — асаб касалликларини даволашда кейинги йиллар ичида қўлга киритилган янгиликларни ўртоқлашиш ва бу борада ҳал қилиниши лозим бўлган муаммоларга ўз фикр-мулоҳазаларини билдиришга тўпланишган.

Минбарга ички ҳаяжонини босишга интилиб, салмоқли қадам ташлаб, буғдойранг, қоракўз, қора соч, барваста гавдали, истараси иссиқ профессор кўтариларкан, ҳамманинг нигоҳи унда. Унинг ҳаяжонланиши табиий эди. Чунки бу ерда Ватанимиз неврология ва психиатрия фанининг «устун»лари бор, ахир.

Профессор бош мия пардаларининг яллиғланишига оид мавзудаги докладини бошлади. У ҳар бир сўзни «ақл тарозисида тортиб», кўп тажрибалардан кейин шундай хулосага келганини бирдан баён қилмади. Дастлаб бош миянинг сурункали лептоменингитлар касаллигини кўпайтирувчи омилларига тўхталди. Шунинг учун ҳам бу касалликлар фақат невропатологларнингина эмас, медицинанинг кўпгина соҳасидаги мутахассисларнинг эътиборини жалб қилаётганини таъкидлади. Сўнгра гапнинг индаллосига ўтиб, фан учун янгилик бўлган фикрларини асослай бошлади.

— Бироқ, — деди у, — бош миянинг шамоллаши касалликларига неврология адабиётларида ҳамон етарли эътибор берилмаётир. Врач-невропатолог бу касалликларга амалда кўпинча ноаниқ диагноз қўяди...

Профессор шу соҳада турли чалкашликлар туғилишига асосий сабаб бўлган «арахноидит» сўзининг «исми-жисми»га мос эмаслигини асослашга ўтганда, йиғилиш қатнашчиларидан айримларнинг асаби таранглашди. Олим фикрини ривожлантиришда давом этаверди.

— Биз сурункали лептоменингит турларининг қуйидаги иш классификациясини тавсия этамиз, — дея олим неврология фани олдида турган муҳим проблемаларни медицинанинг барча тармоқлари биргаликда куч-ғайрат сарфлаганларидагина муваффақиятли ҳал этиш мумкин, деб сўзини якунлади.

Илмий мусобақа авж олди. Жавоб қайтариш навбати профессорга келди. У қизишмай, шошмасдан ўз фикрини ривожлантиришга ўтди.

— Тилимизда «эскилик», «янгилик», «догма», «фан» деган сўзлар ҳам бор, — деб гап бошлади у. — **Шундай экан, «арахноидит» сўзида ифодаланаётган тушунчани тажриба тасдиқламади. Лекин шундай бўла туриб бу сўз ва у ифодалаган фикр медицинага сингиб кетган деган андишага бориб, уни ҳимоя қилишга интилиш менимча, нотўғри. Фан-догма эмас, тажриба учун қўлланма. У ривожланади. Юқорида мен «арахноидит» сўзигагина эмас, у ифодалайдиган фикрга ҳам қарши эканлигимни айтдим ва яна такрорлайман... Ушбу классификацияни тавсия қиламан,** — деб минбардан тушаркан, унинг илмий ишига бўлган қизиқиш янада ортди.

Уч кун давом этган конференция ўз ишини якунлар экан, унинг иштирокчилари ўзбек олимини муборакбод қилишарди. Не бахтки, невропатология фани тарихида биринчи маротаба қабул қилинаётган классификациянинг муаллифи тошкентлик олим, профессор **Наби Мажидов** эди.

Ҳа, биологик эволюция ва социал-тарихий ривожланиш жараёнида ҳосил бўлган ўн тўрт миллиард асаб хужайраларидан ташкил топган одам бош мияси пардаларининг яллиғланиши тўғрисида шу олим кашф этган классификация қабул қилинди.

Қани, энди 44 ёшга кирган шогирдининг бу улкан муваффақиятини унинг устози марҳум профессор Лев Яковлевич кўрса эди.

Тошкент шаҳридаги 14-мактабнинг учирмаси бўлган бу йигит медицина институтининг даволаш факультетини имтиёзли диплом билан тамомлаганида, уни клиник ординатурага олиб қолган шу олим эди-да!

Наби Мажидов ҳали студентлик йилларидаёқ, асаблари рубоб торларидек таранглашган, касал азобини тортаётган, бутун танаси зирқираб, қақшаётган беморларни кўп кўрди. Худди ана шуларнинг шифокорларга мўлтайиб, илтижоли боқишларини кўриб, у ўз-ўзига **«Мен, албатта, невропатолог бўламан. Беморларни шу дард чангалидан қутқаришда ўз ҳиссамни қўшаман»,** — деб қасамёд қилди. У бутун фаолияти давомида ўз сўзига ва шифокорлик қасамёдига содиқ қолди. Медицинанинг ўзи танлаган соҳасида мактаб яратди.

Ўтган йиллар мобайнида унинг ҳузурига асабидан шикоят қилиб келиб, даво топгач, **«Ўзингизга ҳам, отангизга ҳам минг раҳмат. Қўлингиз енгил, тилингиз ширин, илмингиз зўр, тажрибангиз бой экан»,** — деган қалб сўзларини одамлардан кўп эшитди. Шундай бўлиши, табиий. Чунки Наби Мажидов барчага баробар. Унинг ҳузурига келган одам, унинг учун, энг аввало, бемор. Онда-сонда бўлса-да, учраб турадиган баъзи «шифокор»ларга ўхшаб, у «чой-чақа», «ширинкома» деган сўзларни билмайди. Бундайлардан нафратланади. **«Шифокор, майли қора халат кийиб юрсин, аммо унинг кўнгли оқ бўлсин. Оқ халат қора юракни тўсувчи парда бўла олмайди. Шифокор ҳаммавақт ва ҳарқандай шароитда ўз қасамига, граждонлик бурчига содиқ қолиши керак. Беморга бирор нарсанинг илинжисида бўлиб, ёрдам кўрсатадиган «шифокор» — таъмагир табибдан ҳам юз тубан паст кетган чайқовчидир»,** — дейди профессор Наби Мажидов.

У аспирантурада ўқимасдан туриб, 1957 йилда «Вегетатив қон томир рефлексларининг физиологик ва турли патологик жараёнларда кўринишлари» мавзуида кандидатлик диссертациясини ёқлади. Бир неча йиллар давомида СССР Медицина фанлари академияси Н. Н. Бурденко номли нейрохирургия институтининг биринчи бўлимида хорижий мамлакатлардан келган асаб касали билан оғриган беморларни даволашдек масъулиятли ишга юборилди. Айни вақтда илмий ишни ҳам давом эттирди.

«Бош мия лептоменингити» мавзуидаги докторлик диссертациясининг Москвада муваффақиятли ёқлаганида, у 37 ёшда эди. Бугун уни қўлга киритган муваффақиятлари билан табриклаётганлар орасида устозларидан бири, Давлат мукофотининг лауреати, неврология институтининг директори, профессор Е. В. Шмидт ҳам бор эди. Евгений Владимирович шогирдининг илмий ишларининг амалий томонига ҳам қизиқиб қолди. Конференция қатнашчиларини профессор Наби Мажидов раҳбарлик қилаётган асаб касалликлари клиникасини бориб кўришга таклиф қилди.

Устози бундай йўл тутиб уялаб қолмади. Чунки бу клиникада ўрганса арзийдиган тажриба ва янгиликлар бор. Лекин буларнинг ҳаммаси бирданига бўлмаган. Бундан олти йил муқаддам Наби Мажидовга ўзига врачлик дипломини берган Тошкент медицина институтининг асаб касалликлари кафедраси мудирлиги топширилди. Профессор Л. В. Шаргородский вафотидан сўнг, бу ерда иш анча оқсаб қолган эди. Буни кўрган коммунист олим ректорат ва партия ташкилоти ёрдамида енг шимариб ишга киришди. Орадан кўп вақт ўтгани йўқ. Янги кабинет ва лабораториялар ишга тушди. Профессор Н. Мажидов булар ҳақида ҳикоя қиларкан, бундай дейди:

— Масалан, электроэнцефолография лабораториясида бош мия биотоклари ёзилади. Миянинг аҳволи қандай бўлса, шундай қайд этувчи аппаратлар ўрнатилган. Электромиография лабораториясида бош мия мускулларининг биотоклари ёзиб олинади. Нейропсихология лабораториясида шифокор бемор билан суҳбатлашиб, бош миянинг қаерида касал аломати борлиги аниқланади.

Одам касал бўлиб, қўрқиб, ҳаяжонланиб, куйиниб, тилдан қолганида, унинг нутқини врачлар тили билан айтганда, реабилитация — қайта тиклаш билан шуғулланади. Мақтаниш эмас, ҳақиқат. Бундай лаборатория ҳозирча Москва Давлат университетида, Нейрохирургия институтида бор, холос.

Гормонлар лабораторияси — беморларнинг гормонларини текшириб, сўнг касалини аниқлайди. Одам қувонса, хафа бўлса, қўрқса, ҳаяжонланса, унинг гормонларига бўлган «юк»нинг таъсири қандай бўлишини ўрганаётирмиз. Масалан, футбол ёки хоккей ўйинида орзиқиб кутилган гол, шайба урилганда, қувонч натижасида айримлар бақиради, ўрнидан туриб кетади. Хўш, нега шундай? Бу ҳаммаси эмоция—ҳис-ҳаяжон оқибатида рўй беради. «Эмоция стресс»и билан олимларимиз кейинги йилларда анча қизиқишмоқда. Чунки патология соҳасида унинг роли катта.

Бу ердаги гормонлар лабораторияси ҳозирча мамлакатимизда саноқли ҳисобланади. Шунинг учун ҳам машҳур профессор Д. Г. Шефер **«Невропатология соҳасидаги фаннинг сўнгги ютуқлари Свердловскда деб юрган эдим. Лекин сиздаги гормонлар лабораториясини кўриб, ростини айтсам, «алам қиляпти»** — деган. Унинг бу сўзига шуни қўшимча қилиш мумкинки, Шефер мамлакатимиз невропатология фанининг «кит»ларидан. Унча-мунчага тан беравермайдиган одамлардан.

— Мия жуда мураккаб тузилган. У суяк ичида жойлашган. Уни кўриб бўлмайди. Лекин биз, невропатологлар мия қопқоғини очмасдан туриб, унинг қаери касаллигини била оламиз. Олим бу гапларига мен шубҳаланаётганимни фаҳмладида, фикрини янада соддароқ қилиб тушунтиришга ўтди.

— Одам мияси шундай яратилганки, унинг бир қисми ташқарига чиқиб туради. Бу одамнинг кўзидир. Ҳа, кўз миянинг давоми ҳисобланади. Кўзга нур юбориш йўли билан миянинг касал жойи аниқланади, сўнгра даволанади. Бу иш билан офтальмоневрология лабораторияси шуғулланади.

Отоневрология лабораторияси эса қулоқ эшитувининг вестибуляр физиологик методларини патология соҳасида қўлланиш билан машғул.

Профессор билан лабораторияларни айландик. У ердаги «ақл»ли аппаратларни кўрдик. Уларнинг бирига Ленинград шаҳрининг, иккинчисига Венгриянинг, учинчисига эса Даниянинг муҳри босилган. Ҳаммасининг ўз «жойи» ва қиладиган «иши» тайин.

— Бизнинг клиникага тушган касал, — дейди Н. Мажидов, — ҳамма лабораторияларнинг текширувидан ўтади. Олинган маълумотлар бир-бирига солиштирилади. Касал қатъий аниқлангач уни даволашга киришамиз. Клиникамизда бир ойда, ўрта ҳисобда 200 га яқин киши шифо топмоқда.

Клиниканинг озода ва ёруғ коридорларидан борарканмиз, у ерда барқ уриб ўсиб турган гул ва ниҳолларнинг муаттар ҳиди димоққа урилардаи. Ҳамма ёқ озода, саранжом-саришта бўлганидан беморларнинг руҳи тетик. Беморлар билан суҳбатлашдик. Улар асаб касалликлари клиникасида даволанаётганини ҳисобга олиб, исм-шарифини аниқ ёзмаймиз. «Н» деган бемор энёли сўзидан: **«Бу ерга келгунимча, арпамни биров хом ўргандай, тўғри сўз ҳам тўқмоқ бўлиб, тутун қайтарардим. Бошимга худди қовоқ ари уя қурган-у, у тинмай кириб-чиқиб туради. Калламда биров тегирмон тоши айлантираётгандай эди. Руҳим сўлғин, кайфиятим доимо нохуш бўларди... мени профессор Наби Мажидов бошчилигидаги шифокорлар эринмай даволашди. Улар бемор тепасида парвона бўлишади. Асабидан шикоят қилувчиларнинг онадан қайта туғилгандай, ўзларини енгил ҳис қилишларида уларнинг ширин сўзлари, одамийлиги, меҳрибонлиги, мураккаб аппаратуралар ва ноёб дори-дармонлардан ҳам устун бўлаётир. Врач бўлгач, киройи шунақа бўлса-да.**

Замонавий лойиҳа асосида қурилган клиниканинг ёруғ хоналарини айланаркамиз, хотирага беихтиёр қуйидаги рақамлар келди: **32 ва 70. Биринчиси чор Россияси давридаги кишиларнинг ўртача умр кўриши; Иккинчиси — совет кишиларининг ўртача умрини ифодалайди. Орадаги фарқ 38 йил. 55 йил давомида 38 йил! Фахрланса арзийди!**

Конференция қатнашчилари асаб касалликлари кафедраси ва клиникаси ишидан жуда катта таассурот олишди. Невропатологларни бу ерга келишга ташвиқ қилган профессор Г. М. Шмидт ҳаяжонини яширолмай: **«Профессор Н. Мажидов, илмий ишларингизнинг жаҳон миқёсидаги зўр аҳамиятини аниқ билардим. Аммо клиникангизда иш ва ўқув жараёни шундай йўлга қўйилганлигини шу вақтга қадар билмаганимдан таассуфдаман»,**— деган. СССР Врачлар малакасини ошириш-институтининг профессори М. Б. Цукер мазкур клиникадан меҳмонхонага қайтиб келгач, бир доцентга **«Клиникага бормай кўп нарса йўқотдингиз-да, аттанг»** дебди.

Эндиликда мазкур клиникани лептоменингитлар проблемасини координациялаштирувчи иттифоқ марказига айлантириш кўзда тутилмоқда.

1966 йилда Бутуниттифоқ Олий аттестация комиссияси мамлакатимизда барча фанлар бўйича ёқланган икки мингдан ортиқ докторлик диссертациясидан олтитасини фанга қўшилган муҳим тадқиқот сифатида қайд қилиб ўтган эди. Медицина бўйича Н. Мажидовнинг, биология соҳасида эса Б. Е. Биховскийнинг диссертациялари алоҳида баҳоланган. Б. Е. Биховский вирусларни ўрганишга бағишланган ўша иши учун Ивановский номидаги мукофотни олишга сазовор бўлди. Негадир Н. Мажидовнинг докторлик иши ҳам, монографиялари ҳам ҳозиргача бирорта мукофот олганича йўқ. Ваҳолонки, олимнинг ишларига берилган юксак баҳолар унинг илмий ишлари мукофотга тақдим қилинаётган илмий асарлар билан бемалол «беллаша» олишини кўрсатади.

Дарҳақиқат, профессор Наби Мажидов илмий иш билан жамоат ишларини қўшиб олиб боришнинг ажойиб намунасини кўрсатмоқда. У 4 монография, етмишдан ортиқ илмий иш, беш брошюранинг автори. Айни вақтда Катта Медицина Қомуси неврология бўлимининг редактори, «Неврология ва психиатрия» журнали редакцион кенгашининг, Бутуниттифоқ неврология жамияти президиумининг аъзоси, республика Соғлиқни сақлаш министрлиги илмий-медицина кенгаши раисининг ўринбосари, Асаб ва психик касалликлар проблемасини координациялаш республика комиссияси ва Ўзбекистон невропатолог ва психиатрлари илмий-медицина жамиятининг раиси каби жамоат топшириқларини бажармоқда. Кўплаб шогирдлар етиштирмоқда.

Неврология фани билимдонларининг таъкидлашига қараганда, барча касалликларнинг «ҳамиртуриши» асабдан. Шунинг учун ҳам бу фан олдида турган проблемаларни тезроқ ҳал этиш масаласи алоҳида аҳамият касб этади. Лекин ҳозирча бу борадаги тадқиқотлар республикамизнинг турли шаҳарларидаги медицина муссасаларида ва олий ўқув юртларида олиб борилмоқда. Шундай экан, юқоридаги конференцияда таъкидланганидек, бу соҳадаги ишларни координациялаш мақсадида Урта Осиё республикалари учун асаб касалликлари ва психиатрия илмий-тадқиқот институти очилса, айни муддао бўлур эди.

Уткир **АБДУАЗИМОВ.**

ҚАРДОШЛИК ҚЎШИҒИ

(ВОЛОЧАЕВКА ТУПРОҒИДА)

Ёзув столимнинг устида муқаддас тупроқ — Волочаевка тупроғи турибди. Узоқ Шарқда ўтказилган совет адабиёти кунлари қатнашчиларига патронга солинган бу тупроқни чет эл интервентларидан ва оқ гвардиячилардан озод қилишда бевосита иштирок этган граждонлар урушининг қаҳрамонлари, уларнинг мардонавор анъаналарини жонбозлик билан давом эттираётган азамат солдат ва офицерларимиз тақдим қилдилар. Довюрак большевиклар ва қаҳрамон партизанларнинг қутлуғ қони билан суғорилган бу тупроқнинг катта мазмуни, асло унутилмас шонли тарихи борки, уни кўз ўнгимизга келтирсак, юрагимиз ғурур ва фахр билан тўлиб-тошади.

Бизнинг мамлакатимизда инсон қалбига яқин жойлар кўп, улар Ватанимиз тарихида катта-катта босқичларнинг қаҳрамонлик рамзи бўлиб қолган.

Булардан бири — афсонага айланиб кетган Волочаевкадир. Ҳа, Волочаевкани ким билмайди, дейсиз! Ундаги мисли кўрилмаган жанглардан, совет кишиларининг қаҳрамонликларидан хабарсиз киши топилмаса керак.

Шу сабабдан ҳам СССРнинг олтин тўйи ва Узоқ Шарқ интервентлар ва оқ гвардиячилардан озод қилинганлигининг 50 йиллиги муносабати билан ўтказилаётган совет адабиёти кунларининг шу муқаддас ердан бошланиши табиий ва қонуний эди. Мамлакатимизнинг деярли барча республикаларидан келган 50 дан ортиқ таниқли адиблар ва адабиётшуносларнинг узоқ вақтлардан бери орзу қилиб келган эзгу ниятлари рўёбга чиқди. Уларнинг ҳар бири бу ерни ўз кўзи билан кўриб, унга юрагидаги муҳаббати ва миннатдорчилигини изҳор эта олиш шарафига муяссар бўлганидан ниҳоятда мамнун. Меҳмонлар дўстларининг мусаффо қалбида жўш ураётган дўстлик муҳаббати, шодлигига жўр бўлиб кетдилар. Волочаевка қаҳрамонларини мадҳ этиб қўшиқ айтаётган, дўстлигимизни намойиш этиб, 15 республика миллий кийимини кийиб олган қизлар давраси тезда меҳмонларни ўз қаторига олди. Бу ерда ким меҳмон, ким мезбон ажратиш қийин эди. Қўшиққа жўр бўлган меҳмонлар ва мезбонлар, назаримда, бир оила фарзандидай туюлди. Улар буюк оиланинг ташкилотчиси В. И. Ленинга ва у тузган партияга миннатдорчилик қўшиғини куйлаб яшаётган халқимни кўз олдимга келтирди...

Дарҳақиқат шундай... Ватанимизнинг барча ерига тенг ёғду сочган Октябрь қуёшидан Хабаровск ўлкаси ҳам гуллаб-яшнади. Ўтмишда аҳвол қандай эди! Хабаровск ўлкаси, Узоқ Шарқ яқин ўтмишда ҳам ботқоқлик, бир қаватли ёғоч уйлардан иборат бўлган. У фандан узоқда эди. Ҳозир-чи! «Узоқ» деган сўз фақат номидагина қолди, холос. Унга халқ хўжалигининг барча соҳалари, фан ва техниканинг ажойиб ютуқлари жуда яқин бўлди. Ўлкада саноат тармоқларининг кенг авж олганлигини, қишлоқ хўжалигининг энг замонавий техника билан тўла қуролланганлигини, фан ва илмнинг юксак даражага кўтарилганлигини, шаҳар ва қишлоқларнинг гуллаб-яшнаганлигини кўриб қувонмасдан бўладими, ахир!! Хабаровскдагина 140 дан ортиқ замонавий завод ва фабрикаларда ишлаб чиқарилган маҳсулотларни жаҳоннинг 30 дан ортиқ мамлакатлари сотиб олиши ,ҳам бу ўлканинг саноати қанчалик ривожланиб кетганлигидан далолат бериб турибди. Хабаровск ўлкасининг илм марказларидан бирига айланганлигини ўз кўзимиз билан кўрдик. Ҳа, 8 дан ошиқ олий ўқув юртлари, ўн бешлаб илмий-тадқиқот институтлари, талай техникумлар мавжудлиги ҳазилакам иш эмас. Кенг ва кафтдек текис топтоза кўчаларда, кўм-кўк либосга бурканган хиёбонларда, чиройли майдонлар, осмонўпар иморатлардаги илм ўчоқларида таҳсил кўраётган 50 мингдан ортиқ талабалар қувончимизга қувонч қўшди. Айниқса, Узоқ Шарқнинг меҳнаткашлари — ишчилар ва деҳқонларнинг зўр кўтаринкилик билан меҳнат соҳасида жавлон ураётганлигига офаринлар айтгинг келади. Биз Хабаровскдаги «Дальдизель» заводида бўлдик: Биробиджан яҳудий автоном областидаги «Заветы Ильича» колхозини, Дежневский совхозининг бригадаларини кезиб чиқдик, хўжалигининг барча тармоқлари билан танишдик. Ҳамма ёқда фаровон турмуш, шонли меҳнат қўшиғи... Шундан сўнг биз чегарада бўлиб, жасур чегарачилар ва матросларнинг ҳаётини ўргандик. Тинчлигимиз, фаровонлигимиз, роҳату фароғатимиз посбонлари — чегарачиларга ҳурматимиз чексиз.

Биз қаерга бормайлик, ҳамма ерда чуқур дўстликни, бадиий адабиётга чексиз муҳаббатни бутун қалбимиз билан сездик. Театрларда, маданият уйларида, колхоз далаларида, чегарада, клубларда, завод цехларида китоб бозорларида, адабий кечаларда ва учрашувларда шу икки ҳиссиёт—дўстлик ва севги ўзининг бутун салобати ва моҳияти билан ёркин намоён бўлди. Шу сабабдан ҳам адабий кечалар адабиёт байрамига, халқлар ўртасидаги ленинча дўстлик тантанасига айланиб кетди. Учрашувларда турли қардош халқлар адабиётларидан намуналар ўқилди. Қардош халқларнинг ранг-баранг қўшиқлари жарангладаи, рақслари ижро этилди. Айниқса Биробиджан шаҳридаги концертда ёҳудий қизи ўзбекча рақсни қойил қилиб ижро этганда беихтиёр Мукаррама Турғунбоевани эсладим.

Совет ёзувчилари делегациясининг бошлиғи Ленин мукофотининг лауреати С. С. Смирнов учрашувларнинг бирида: «Кеча Хабаровск шаҳрига тинчлик қуроли — қаламга эга бўлган ёзувчилардан ташкил топган катта десант туширилди», — деди. 50 кишидан кўпроқ бўлган бу десант ҳам камлик қилди. Ёзувчилар билан суҳбатлашиш, уларни кўриб, шеърларини ёки гапларини эшитишни орзу қилганлар жуда ҳам кўп эди. Бу талабларни қисман бўлса-да қондириш мақсадида делегациямиз уч группага бўлинди. Бири Сахалин томонга қараб йўл олган бўлса, иккинчиси Приморьеда, учинчиси эса, Ёҳудий автоном областида бўлди. Бу группалар ҳам шароитларга қараб бригадаларга ажралди. Китобхонлардан шунчалик кўп илтимос ва талаблар тушдики, бунинг оқибатида ҳар бир бригада бир кунда 3-4 мартадан чиқишлар қилди. Адабиётга, шу жумладан ўзбек адабиётига қизиқиш, унинг вакиллари ижодини севиш шу даражада эдики, шоирлар учрашувларда қайта-қайта шеърлар ўқишга, қайта-қайта суҳбатлар ўтказишга мойил бўлдилар.

Адабиётга ва бадиий асарларга улкан муҳаббатни ҳар қадамда ҳис этардик. Бизлар бўлган шаҳарларда, район ва колхозларда ташкил қилинган китоб бозорларида китобхонлар сероб, ёзувчиларимиз атрофида эса, дастхат олиш учун йиғилганлар жуда кўп эди. Дастхат олишни орзу қилган, китоб харид қилаётган ўқувчиларнинг кети узилмас эди...

Ёҳудий автоном область партия комитетининг секретари Ю. Г. Кассовичнинг берган маълумотларига қараганда, Биробиджанда ташкил қилинган китоб бозорида 2 соатда бутун шаҳарда 2 ойда сотиладиган китоб харид қилинган. Бу—адабиётга, таниқли ёзувчиларга бўлган иззат-ҳурматнинг ёрқин намойиши эди. Шу билан бирга, адабиётнинг халқ ва ҳаёт билан алоқасининг мустаҳкам рамзи бўлди.

Биз ҳаммамиз Узоқ Шарқдан жуда катта таассуротлар билан қайтдик. Ундаги ажойиб, самимий китобхонлар юрагимизда ўчмас из қолдирди. Патрондаги Волочаевка тупроғи эса, узоқ шарқлик азаматлардан доимий хотира бўлиб, бизларни янги-янги меҳнат ва ижодий зафарларга илҳомлантирмоқда.

Ҳафиз **АБДУСАМАТОВ.**

ҚИЛМИШ-ҚИДИРМИШ

ФЕЛЬЕТОН

У яна қўрқиб уйғонди. Қандайдир қоп-қора бир алвасти бечорага ташланган эди.

— Вой, қутқаринглар!

Бир неча кундирки, у мана шундай дарди бедавога йўлиққан. Юрса ҳам қўрқади, турса ҳам. Уйқусида сира ҳаловат йўқ. Энди бу қора алвасти нима бўлди экан? Ахир, жиноятчининг жойи..

— Йўқ, йўқ, худо кўрсатмасин. Наҳотки...

Наҳотки, деганида унинг кўз олдига тирговичлари келган эди. Ҳа, чиндан ҳам, наҳотки, улар суяшмаса?!

Ўрнидан аста турди-да, чироқни ёқди. Тонг отишига ҳали кўп вақт бор экан.

— Уҳ! — оғзидан чиққан ел кўзига бамисоли қоп-қора тутун бўлиб кўринди. — Энди нима қилдим?!

Жойига бориб ўтирди. Яна уни ваҳм чулғади. Қоп-қора тундек ваҳм!

... Таиса Ефимовна Сорокина ўтган йилнинг баҳорида Сурхондарё область, Жарқўрғон нефтчилари ишчилар таъминоти бўлимига бошлиқ бўлиб келди. Уни суянчиқлари Жарқўрғон район матлубот жамияти товароведлигидан мана шу жойга кўтаришган эди.

Сорокина ютуқлар олдида довдираб қолди. Босар-тусарини билмайди. ОРСдаги ишчи-хизматчиларга бақириб-чақиради:

— Ҳой, қайдасанлар, тирранчалар! Ҳа, ишлаларинг! Ишлаш қандай бўлишини мана мен сенларга кўрсатиб қўяман!

Сорокинанинг сўзи билан иши мос келди. ОРС бошлиғи бўлиши билан у кўзига бошқачароқ кўринган магазин мудирлари-ю, ходимларни қўлқопдай алмаштира бошлади. Одамларни ишдан бўшатиш ҳам, қабул қилиш ҳам унга ўйинчоқ бўлиб қолди. Чунончи, «Чайка» ресторани буфетчилари Мартен Исҳоқов билан Чори Жумаевлар қисқа вақт мобайнида уч-тўрт марталаб ўз вазифаларидан озод этилиб, яна ишга тикландилар. «Бир балоси бўлмаса, шудгорда қуйруқ на қилур», — деган гап бор. Хўш, Сорокина нега бундай қилар экан? У ОРСга бошлиқ бўлиб келиши биланоқ «чўзчўз», «узат-узат» деган бедаво дардга йўлиққан эди. Балки бу ҳам дард иситмасидир.

— Далил керак! — Сорокина ўшқиргандек бўлди.

Яхши, далил келтирамиз. Ҳаким бобо Равшанов деган бир киши йигирма йилдан буён Жарқўрғон нефтчилари ОРСида қандолатчи бўлиб ишлаб келарди. Сорокина бошлиқ бўлиб келгунга қадар у маъмурият томонидан на бир танбеҳ эшитган, на жазо олган. Ана шу ишчини Сорокина бир куни ўз ҳузурига чақириб қолди.

— Қалай, яхши юрибсанми, бобой?

Сорокинанинг одати шу —бобоси тенгиларни ҳам сансирайверади. Ҳаким ота бошлиқнинг бу қилиғини аллақачон билиб олган, шунинг учун ҳам жаҳли чиқмади.

— Келдим, қизим, нима дейсан? — Ҳаким бобо бошлиққа қараб бақрайиб тураверди.

— Гап бундай, Равшанов, ой сари менга 100 сўм чўзасан, тушунарлими?

— Қаердан оламан?

— Қаердан оламан, дейдиганларга ОРСда жой йўқ. Чўзиб турсанг яхши, бўлмаса ковушингни тўғрилаб қўяман!

Ҳаким Равшанов идорадан бўшашибгина чиқди. «Ой сари 100 сўм! — йўлда борар экан кўнглидан ўтказарди у. — Биргина мендан 100 сўм. Қаердан оламан?... Бошқалар-чи? Бошқаларга узат демасмикан? Дейди. Ҳой, ноинсоф, шу кетишда кетаверсанг, итингнинг туваги олтинга айланади-ю!».

Ҳаким Равшанов Сорокинага икки ойда 200 сўм узатди-ю, ҳолдан кетди.

— Йўқ, бермайман, ўғирлик қилмайман, қўлидан нима келса, қилсин! — шундай қарорга келди бобо.

Афсус, минг афсус! Сорокинага бундай муомала қилиб бўладими? Бир баҳона топиб, шартта ишдан қувади. Ҳаким Равшановнинг бошига ана шундай кун келди. Ота, ҳай аттанг, деб турган эди, яроқсизлиги учун аллақачонлар ҳисобдан чиқарилган ашёлар баҳонасида Сорокина ундан 891 сўм ундириб олди.

Хуллас, Сорокинанинг «узат-узат», «чўз-чўз» дарди борган сари газак олиб, моддалаб кетаверди. Бир куни у сабзавот маҳсулотлари омборининг мудири, Ватан уруши инвалиди Жаббор Каримовни ўз ҳузурига чақириб қолди.

— Ишлар қалай, Жабборчик?

— Бир нав.

— Жабборчик, гап бундай... Москвага ярмаркага кетяпман, 500 сўм узатиб тур, топар ойида оларсан.

Жаббор Каримов ишдан бўшашдан қўрқиб, бошлиққа бир амаллаб 500 сўм келтириб берди.

Кунлар ана шу йўсинда ўтаверди. Бир куни Каримов Сорокинага:

— Таиса Ефимовна, ўша 500 сўмни қайтариб берсангиз бўларди, — деган эди, балога қолди.

— Ҳали шунақами, менинг 500 сўмлик қадр-қимматим йўқми?! Гап тамом! Қани, ишингизни қилинг!

Сорокинанинг иштаҳаси карнай бўлганидан бўлаверди. Ўтган йилнинг охирларида ОРС ихтиёрига ўн бир вагон картошка келган эди. Сорокина ириб кетди, чириб кетди, тупроққа чиқди, баҳонаси билан 24,3 тонна картошкани яроқсизга чиқартирди-ю, шу йилнинг баҳорида колхоз ва совхозларга уруғлик сифатида ҳар килограммини 20 тийиндан пуллатиб юборди. Тўрт томондан қушлардай учиб-қўниб келган 5 минг сўмга яқин пул ОРС бошлиғи ва унинг ҳамтовоқлари ўртасида арра қилинди.

Ана шундай, Сорокинанинг ўзи хон — кўланкаси майдон. Кимки у чизган чизиқдан четроқ чиқса, вассалом! Бир амаллаб ишдан қувади. Анна Хохлова, Абдулла Раҳматуллаев, Эшпўлат Бойпўлатов, Бўри Эргашев, Ҳалифа Курмакаева, Мария Ниткина сингари кўплаб ишчи ва хизматчилар Сорокинанинг ана шундай ғазабига дучор бўлишган.

Бошлиқнинг бундай «янгича» иш тутиши Жарқўрғон нефтчилари ишчилар таъминоти бўлимига жуда қимматга тушди. Бу ерда шу йилнинг биринчи январигача бўлган камомат ва ўғирликлар миқдори 15 минг сўмдан ошиб кетди. Ўшандан бу ёғига нималар бўлганини ва Сорокина қандай «кашфиётлар» қилганини тегишли ташкилотлар аниқлашади.

... Сорокина ўша қўрқинчли кечада шулар ҳақида ўйлар экан, қилган жиноятлари алвасти қиёфасига кириб, унга ҳужум қиларди.

— Войдод! Қутқаринглар!

Ким қутқаради? Қаноти остига сув пуркаган меҳрибонларими? Йўқ! Ҳар кимнинг томига қор ёғса, ўзи курайди. Қилмиш—қидирмиш, деб шунга айтадилар.

А. ХАЛИЛОВ,
У. ЮСУПОВ,
«Совет Ўзбекистони» махсус мухбирлари.